

จิตวิทยา เด็กและผู้ใหญ่ ที่มีลักษณะพิเศษ

ต่อความสามารถทางการเรียน (LD) สมาธิสั้น ไฮเปอร์แอกทีฟ ปัญญาเลิศ

10040338

ห้องสมุด วพบ. สุรินทร์

ศาสตราจารย์ ดร.ศรีเรือน แก้วกัจจวา

สารบัญ

คำนำ

คำเกริ่น 1

บทที่ 1 เด็กด้อยความสามารถในการเรียน :

 ความหมาย และสาเหตุ 13

 ความนำ 14

 ความหมาย 21

 ความหมายเดิม 21

 ความหมายในปัจจุบัน 21

 ความหมายในประเทศไทย 25

 หลากหลายความหมายหลายฐานแนวคิด 26

 สาเหตุความด้อยความสามารถในการเรียน 27

 สาเหตุด้านระบบประสาทพัฒนาบกพร่อง 28

 การพัฒนาการด้านต่างๆ ช้ากว่าวัย 28

 สาเหตุจากพันธุกรรม 29

 สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม 29

 ความเชื่อผิด ๆ และข้อเท็จจริง

 เกี่ยวกับเด็กด้อยความสามารถในการเรียน 31

 สรุป 35

 บรรณานุกรม 36

บทที่ 2 ลักษณะเด็กด้อยความสามารถในการเรียน 37

 ลักษณะโดยรวม 38

1. ขาดการจัดระเบียบ	39
2. มีความด้อยในการเรียน	39
3. มีความด้อยในการฟังและการพูด	40
4. ไม่ยืดหยุ่น	40
5. ขี้ซາก	41
6. อารมณ์ไม่คงเส้นคงวา	42
7. มีปัญหาในความสัมพันธ์กับผู้อื่น	43
8. ไม่ค่อยมีพัฒนาการทางนิสัย	44
9. ทำอะไรเร็วๆ ลวกๆ เร่งๆ ลุกลี้ลุกลอน	45
10. คุมความสนใจมันไม่ได้	46
11. ไฮเปอร์แอกทีฟ	47
12. dyslexia	49
13. aphasia	50
ลักษณะเฉพาะด้าน	50
ความจำ	50
ความคิด	52
ความฉลาด	52
การรับรู้	52
การประมวลข้อมูล	53
ความกระตือรือร้นในการเรียน	53
แรงจูงใจ	53
พฤติกรรมสังคม-อารมณ์	55
สรุป	57
บรรณานุกรม	58

บทที่ 3 การประเมินเพื่อคัดแยกเด็กด้วยความสามารถ

ทางการเรียน	59
หลายวิธีของการประเมิน	61
ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ	61
1. ความด้อยความสามารถในการอ่าน	62
2. จำนวนคำที่เด็กรู้จัก หรือ/และรู้ความหมายของคำนั้นๆ	63
3. อุดมคติของการอ่าน	64
4. ความด้อยความสามารถในการเขียนและการสะกดคำ	65
5. ความด้อยความสามารถทางคณิตศาสตร์	68
6. สิ่งที่ควรรู้ในการทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ จากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ	69
การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการบางด้าน	
ในบริบทการศึกษาไทย	71
ด้านผลต่างของ IQ Test และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ	74
ด้านการตอบสนองต่อการสอน (RTI)	76
ด้านการคิดและการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง	77
การประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ	77
การประเมินจากทักษะการปรับตัว	78
ตัวอย่างแบบคัดแยกเด็กด้วยความสามารถ	
ในการเรียนในประเทศไทย	78
ข้อควรระวังก่อนจะตีตราว่าเด็กด้อยความสามารถ	
ในการเรียน	82
ภาคผนวก ตัวอย่างแบบทดสอบมาตรฐานที่ใช้วัดระดับ ความสามารถด้านต่างๆ ของเด็กด้อยความสามารถ ในการเรียน (LD) และเด็กปกติ	83

สรุป 94

บรรณานุกรม 95

บทที่ 4 เด็กสมาธิสั้นและเด็กไฮเปอร์แอคทีฟ (ADHD) ... 97

ความนำ 99

ความหมายเด็ก ADHD โดยรวม 101

ประวัติความเป็นมา 102

สาเหตุ 105

เกณฑ์บ่งชี้ตาม DSM-IV

 ของ American Psychiatric Association 107

ความเชื่อผิดๆ และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็ก ADHD 110

แนวคิดในการจัดการศึกษาและแก้ไข 112

วิธีสังเกตเด็กไฮเปอร์แอคทีฟ 113

Conner's Teacher Rating Scale 113

สรุป 115

บรรณานุกรม 116

บทที่ 5 การช่วยเหลือเด็กด้วยความสามารถ

 ทางการเรียนทุกกลุ่ม 117

 ความจำเป็นที่ต้องให้การช่วยเหลือพิเศษ :

 หลักคิดในการช่วยเหลือ 118

 ตอนที่ 1 แนวคิดในการจัดการศึกษา 121

 1.1 ฝึกทักษะการรับรู้และประสาทสัมผัส 121

 1.2 ฝึกทักษะการประสานสายตากับมือ 122

 1.3 ฝึกใจไม่ให้วอกแวก-ฝึกสมาธิ 126

1.4	ฝึกความสามารถในการสังเกต	128
1.5	ฝึกวิธีคิด	135
1.6	การสอนโดยตรง	136
1.7	การสร้างความภาคภูมิใจ	137
1.8	การทำกรณีศึกษา	142
ตอนที่ 2 การนำหลักจิตวิทยา		
	การเรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้	142
2.1	แนวคิด S-R-Reinforcement	143
2.2	แนวคิด Gestalt principles บางข้อ	145
2.3	แนวคิด Self efficacy ของบันดูระ	151
2.4	แนวคิดการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมสู่นามธรรม	151
2.5	หลักการช่วยพัฒนาความจำ	157
2.6	แนวคิดเชิงประมวลข้อมูล	162
ตอนที่ 3 การแก้ไขพฤติกรรมทางสังคมและอารมณ์		
3.1	การลดพฤติกรรมก้าวร้าว	165
3.2	การลดพฤติกรรมซ้ำซาก	166
3.3	การลดพฤติกรรมหลุกหลิก	
	ทำอะไรด้วยความแรงริบและลูกลี้ลูกสน	167
3.4	การฝึกให้เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น	168
3.5	การฝึกให้เข้าใจคำสั่ง ทำตามคำสั่ง	
	และปฏิบัติตามกิจกรรมตามกำหนดตาราง	169
3.6	การฝึกการใช้ภาษาสื่อสาร	170
ตอนที่ 4 ผู้ให้ความช่วยเหลือ		
		171

ตอนที่ 5 เมื่อเด็กด้อยความสามารถ	
ทางการเรียนผ่านพันธวัยเด็กเป็นผู้ใหญ่	174
ภาคผนวก แนวคิดเชิงประมวลข้อมูล	
(information processing model)	179
สรุป	190
บรรณานุกรม	192

บทที่ 6 ตัวอย่างโปรแกรมการฝึกเพื่อพัฒนา

เด็กด้อยความสามารถทางการเรียน	195
แบบฝึกหัดชุดที่ 1 ฝึกการสังเกต	199
แบบฝึกหัดชุดที่ 2 ฝึกการจัดหมวดหมู่	201
แบบฝึกหัดชุดที่ 3 ฝึกการสร้างภาพในใจ	206
แบบฝึกหัดชุดที่ 4 ฝึกทักษะการประสานกันของตา-มือ	
และจินตนาการ	208
แบบฝึกหัดชุดที่ 5 ฝึกความสามารถในการคิดเชื่อมโยงข้อมูลเก่า	
กับข้อมูลใหม่	209
แบบฝึกหัดชุดที่ 6 ฝึกความสามารถในการสื่อสาร	211
แบบฝึกหัดชุดที่ 7 ฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์	223
แบบฝึกหัดชุดที่ 8 ฝึกทักษะคณิตศาสตร์	224
แบบฝึกหัดชุดที่ 9 ฝึกความจำ	
และความสามารถทางภาษา	230
แบบฝึกหัดชุดที่ 10 ฝึกสมาธิ	236
แบบฝึกหัดชุดที่ 11 ฝึกสร้างแรงจูงใจ	
และความรู้สึกภาคภูมิใจ	237

แบบฝึกหัดชุดที่ 12 โปรแกรมกิจกรรมบำบัด	239
สรุป	252
บรรณานุกรม	253

บทที่ 7 สถิติปัญญา..... 255

ความนำ	256
ตอนที่ 1 ความหมายและโครงสร้างของสติปัญญา	257
โครงสร้างของสติปัญญา	260
1. สติปัญญา 2 กลุ่ม : lumpers และ splitters	260
2. สติปัญญาแบบ g factor และ s factor แนวคิดของ Spearman	261
3. สติปัญญา 7 องค์ประกอบแนวคิดของ Louis L. Thurstone	262
4. สติปัญญา 120 ด้าน แนวคิดของกิลฟอร์ด (Joy Paul Guilford 120 elementary abilities)	264
5. ทฤษฎีสติปัญญา 3 ด้าน (triarchic theory of intelligence) ของ Robert Sternberg	268
6. สติปัญญา 8 ด้านของ Howard Gardner	269
ตอนที่ 2 การวัดสติปัญญา	277
การวัดสติปัญญาแบบเก่า	278
การวัดสติปัญญาแบบใหม่	282
1. Binet's Test	282
2. Stanford-Binet Test	283
3. Wechsler Test	285

แบบทดสอบวัดสติปัญญาเป็นกลุ่ม (group tests)	292
แบบทดสอบ SPM ของ Raven	294
ลักษณะของแบบทดสอบ SPM	296
ตอนที่ 3 ระดับสติปัญญาและที่มาของสติปัญญา	305
ระดับสติปัญญา : จากปัญญาอ่อนถึงปัญญาเลิศ	305
การตีความระดับสติปัญญาจากค่า IQ	306
วิธีการคำนวณค่า IQ ตามส่วนเบี่ยงเบน (deviation IQ)	309
สติปัญญาในโลกแห่งความเป็นจริง	312
ที่มาของสติปัญญา : พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม	313
ที่มาของสติปัญญา : สมอง	318
สติปัญญาแห่งสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวา	321
ตอนที่ 4 สติปัญญาและความถนัด	325
ความถนัดด้านการเรียน (scholastic aptitude)	326
ความถนัดพิเศษเฉพาะเจาะจง (specific aptitude)	328
ความถนัดเฉพาะด้าน	329
สรุป	334
บรรณานุกรม	336
บทที่ 8 เด็กและผู้ใหญ่ปัญญาเลิศ	339
ความนำ	340
ความหมาย	343
ความเชื่อผิด ๆ	
และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภาพลักษณ์เด็กปัญญาเลิศ	345

ลักษณะทางชีวภาพ สังคมจิตวิทยา

และปัญญาของเด็กปัญญาเลิศ 348

หลายด้านของความเป็นเลิศ :

จากทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner 354

ลักษณะเด็กปัญญาเลิศจากงานวิจัยคลาสสิกอดีต-ปัจจุบัน 358

1. งานวิจัยคลาสสิกของ Lewis Terman 358

2. งานวิจัยคลาสสิกของ Renzulli 361

ฐานของความเป็นปัญญาเลิศ :

แรงจูงใจและความคิดสร้างสรรค์ 364

แรงจูงใจ 364

ความคิดสร้างสรรค์ 365

ตัวอย่างลักษณะบุคคลปัญญาเลิศ 377

ตัวอย่างบุคคลปัญญาเลิศของไทยในปลายศตวรรษที่ 20 377

ปัญหาบางประการของเด็กปัญญาเลิศ 387

การวิจัยเรื่องเด็กปัญญาเลิศในปัจจุบัน 393

ตัวอย่างผลจากการวิจัย 393

ที่มาของความเป็นปัญญาเลิศ 397

ทำไมต้องให้การศึกษพิเศษแก่เด็กกลุ่มนี้ 400

การคัดแยกเด็กที่มีปัญญาเลิศออกจากเด็กปกติ 402

แนวคิดในการให้การศึกษแก่เด็กปัญญาเลิศ 404

ตัวอย่างกรณีศึกษาเด็กปัญญาเลิศ 414

ตัวอย่างบุคคลปัญญาเลิศผู้เปลี่ยนโลก 417

สรุป 421

บรรณานุกรม 423

บทที่ 9 ตัวอย่างแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนา

ความเป็นเลิศในมิติต่างๆ	427
แบบฝึกหัดชุดที่ 1 ฝึกการสังเกตและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ...	430
แบบฝึกหัดชุดที่ 2 พัฒนาความสามารถในการจำ	435
แบบฝึกหัดชุดที่ 3 พัฒนาความสามารถมิติตัวเลข	438
แบบฝึกหัดชุดที่ 4 พัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์	442
แบบฝึกหัดชุดที่ 5 ฝึกพัฒนาความคิดแนว Bloom	448
แบบฝึกหัดชุดที่ 6 ฝึกพัฒนาความคิดเป็นระบบ	451
แบบฝึกหัดชุดที่ 7 ฝึกความสามารถ ในการใช้เหตุผล (ตรรกะ)	454
แบบฝึกหัดชุดที่ 8 เรียนรู้ภาษากายจากใบหน้า	457
แบบฝึกหัดชุดที่ 9 รู้จักสนุกและผ่อนคลาย	458
สรุป	459
บรรณานุกรม	459
ปัจจัยมบท	460

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1 ความเชื่อผิดๆ และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ เด็กด้อยความสามารถในการเรียน	31
ตารางที่ 3.1 แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียน	67
ตารางที่ 3.2 แบบคัดแยกเด็กด้อยความสามารถในการเขียน ...	79
ตารางที่ 4.1 เกณฑ์บ่งชี้สภาวะสมาธิสั้นและไฮเปอร์แอกทีฟ	108
ตารางที่ 4.2 ความเชื่อผิดๆ และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็ก ADHD	110

ตารางที่ 4.3	แบบทดสอบ Conner's Teacher Rating Scale : แบบทดสอบแบบหนึ่งสำหรับประเมิน เด็กไฮเปอร์แอคทีฟ	114
ตารางที่ 5.1	แบบทดสอบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง สำหรับเด็กอายุ 6-12 ขวบ (I)	139
ตารางที่ 7.1	ตัวอย่างบางถ้อยกระทงจากแบบทดสอบ Stanford-Binet สำหรับกลุ่มคนที่อายุต่างกัน	284
ตารางที่ 7.2	แสดงความแตกต่างระหว่างแบบทดสอบสติปัญญา รายบุคคลกับแบบทดสอบแบบกลุ่ม	304
ตารางที่ 7.3	เกณฑ์คะแนนเพื่อจัดกลุ่มสติปัญญา ของเด็กจากแบบทดสอบ Stanford-Binet	308
ตารางที่ 7.4	เกณฑ์คะแนนเพื่อจัดกลุ่มสติปัญญา จากแบบทดสอบของ Wechsler	309
ตารางที่ 8.1	ความเชื่อเกี่ยวกับภาพลักษณ์เด็กปัญญาเลิศ	345
ตารางที่ 8.2	ลักษณะของเด็กปัญญาเลิศในมิติต่างๆ จากงานวิจัยของ Terman	360
ตารางที่ 8.3	ตัวอย่างแบบทดสอบวัดความสามารถ ในการคิดสร้างสรรค์ของเด็ก	373
ตารางที่ 8.4	ปัญหาเด็กปัญญาเลิศในมิติต่างๆ	390
ตารางที่ 8.5	พฤติกรรมที่พึงสังเกตเพื่อคัดแยกเด็กปัญญาเลิศ ออกจากกลุ่มเด็กปกติ	403
ตารางที่ 9.1	ขั้นความรู้-สติปัญญาและวิธีฝึกฝน ตั้งแต่ระดับ 1-6 ตามแนวคิดของบลูม	449